

delu je i "demokratizacija istorije" (Nora 1999). Krupne idejne promene pokrenute su složenim tektonskim društvenopolitičkim i ideološkim preokretima krajem 20. veka. Ova knjiga bavi se samo delom idejnih promena koje se tiču izmenjenog viđenja istorije.

Važna poluga "ubrzanja i demokratizacije istorije" je savremena politika sa prošlošću koja se koleba između hladnog i vrućeg sećanja. Ideologiji je uvek korisnije ovo drugo jer uspešnije mobilize osećanja. Izgleda da su ovo imali na umu istoričari A. Bezankon (Besancon) i Č. Majer (Maier), kada su sa žaljenjem konstatovali, da je sećanje na nacizam vrelo, zbog prisustva brojnih fotografija zločina, a uspomene na komunizam hladne upravo zbog odsustva fotografskog materijala o gulagu. Nestanak stabilnih hladnoratovskih podela podstakao je svuda na Zapadu "konjukturu sećanja i pamćenja". "Ekonomiju novog pamćenja" karakteriše ubrzano jačanje političke, turističke i komercijalne upotrebe prošlosti. Politika pođednako uspešno koristi sjaj i bedu istorije. Stručni istoričari gube monopol nad tumačenjem prošlosti, jer uvek kada se pamćenje koristi za "pozivanje na vlastita prava" preteže uticaj ljubitelja istorije. U društvenointegrativnoj misli rad na sećanju katkad se naziva dužnošću sećanja. Zbog osećanja koja budi prošlost, prosvetljena politika sa prošlošću zalaže se za "dehisterizaciju sećanja", tj. ne toliko za izmirenje koliko za miroljubivu koegzistenciju neusaglašenih gledanja. Reč je o svetovnom i istovremeno religijskom momentu u današnjem predavanju istoriji koji se na paradoksalan način dopunjavaju i isključuju. U ovoj knjizi prikaz odnosa kulture sećanja i politike odnosi se na poslehladnoratovske svetovne institucionalizovane forme sećanja u Evropi. To nije samo spomenička kultura, već i oblici ideologizovane historiografije. Politizacija javnog istorijskog sećanja svedoči o povezanosti tumačenja prošlosti, poimanja sadašnjice i vizije budućnosti.

Osnovni pojam "prevladavanje prošlosti" odavno se odvojio od svog izvornog značenja. Od oznake za obeležavanje moralnog odnosa prema nacističkoj prošlosti u SR Nemačkoj, postao je široki rodni pojam, koji je danas stekao čvrsto mesto u političkim i naučnim analizama odnosa prema prošlosti nakon nestanka hladnog rata u mnogim zemljama, a naročito tamo gde je istorija postala središnji deo nacionalnog identiteta. Već sam pojam "prevladavanje prošlosti" sugerira da prošlost nije prošla. Reč je o odbacivanju celokupne prošlosti ili njenog dela, ali i o odgovornosti za prošlo. U užem smislu isti pojam se koristi za oznaku idejnog prelaza iz socijalizma u kapitalizam. Politika sa istorijom (Geschichtspolitik) je dodatna kategorija analize koja istražuje "sporove oko istorije kao političke činjenice, i u vezi s tim posebnu pažnju obraća na interese političkih aktera". Dakle, politika sa istorijom uvek je prisutna u pluralističkom društvu, jer političke elite na različit istorijski način utemeljuju vlastiti identitet.

Prevladavanje prošlosti, promena identiteta i prerada istorije sindromski su povezane teme koje obeležavaju zaokret u misli o društvu nakon sloma evropskog socijalizma. Nije reč samo o promeni društvenoekonomskog sistema niti o urušavanju ideologije ili epohalne svesti nego i o promeni viđenja suštine vlastitog bića kod širokih društvenih grupa. Možda bi se ovaj krupni istorijski proces krajem 20. veka i mogao nazvati revolucijom, da nije podstakao povratak nizu prevaziđenih iracionalnih identiteta, a zatim neizvesnost, kaos i neprogresivne društvene sukobe. Slom evropskog socijalizma izazvao je kaos u međunarodnim odnosima, koji su gotovo pola stoleća bili stabilni, a još više u misli o društvu koja je bila vezana za ovu podelu. Urušavanje jedne epohalne svesti razotkrilo je unutrašnju nesigurnost slike prošlosti i svega što je na njoj počivalo, od ličnog identiteta do partijskih ideologija. U ovoj knjizi biće